

שבות פרק טו יצחק קלט

וכמו"כ כלי רכב זעיר המיועד לשימוש נכים וזקנים [קלנוע] שהתקינו בו לצורך שבת מגננון הפעלה בדרך גרמא [כפי שמתואר במאמר של מכון צומת], השימוש בו אסור מדינא ע"כ*.

בדברי הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בזה

וכן היא דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, דמכשירי גרמא אסורים מדינא, שנשאל בנידון צמצום חילול שבת לרופאים בשימוש בטלפון ובמכשיר ביפר, דקיימת אפשרות של השתקת הביפר והשימוש בטלפון בדרך של גרמא, דהיינו שהרופא מזיז מתג או לוחץ על כפתור שאין בו זרם חשמלי, ורק לאחר מכן, כשיגיע מועד שעון קבוע שזמנו מראש מדי דקה או חצי דקה וכיו"ב, הצפצוף יפסיק או הטלפון יפעל, ומאחר דגרמא היא פעולה דרבנן ויש בכך צמצום חשוב בחומרת הפעולות החשמליות, ובודאי הרי זה גם דרך שינוי, הרופאים רוצים לידע האם ראוי וחשוב ומומלץ להשתמש בציוד זה, ע"כ דברי השואל.

אוצר החכמה

והשיב ע"ז ע"י נכדו, שידוע שיטתו של מרי סבי שליט"א שאינו מסכים לשיטת "גורם" ו"גרמא", ומאחר שכן אינו יכול להכנס לעצם הנידון הממשי בקשר למכשיר זה [וכ' שם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בסוף התשובה דכדי למלא בקשת השואל שאצרף חתימתי לתוספת ראייה שכן פסקתי הריני חותם על התשובה**]. וכן יובא בפרק

* עוד שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דגם אם ימציאו דרך להפעיל קלנוע חשמלי בלי שיעשה בו שום איסור מדינא, מ"מ אין להתיר השימוש בו דהוא פירצה גדולה. ועי' בחזו"א סי' נ"ב ס"ק ו' באיסור פתיחת מטריה בשבת שיש לדון בו גם משום דאושא מילתא טפי וניכר בו עובדא רחול וגורם פירצה, והרי אסרו כילה מפני שאינן בני תורה, והרי הדבר מסור לחכמים לגדור גדר במקום הפירצה, וזה יותר חמור מאיסור פרטי ליתיד, כי זה גדר לעם כולו ולדורות עכ"ל. וע"ע בנידון זה בשבות יצחק ח"ב פרק כ"א.

** מכתב זה כתב למכון צומת ובו כמה תשובות לשאלותיהם. עוד הוראה יש במכתב זה בנוגע למכשול המצוי, שרופאים ואחיות חוזרים לביתם בשבת ע"י נהג נכרי, ונשאל הגרמ"פ זצ"ל ברופא שמדי שבועיים מסיים התורנות בביה"ח בשבת כבוקר ועגמת נפש היא לו ולמשפחתו שיעדר מביתו, אם יש להתיר שיסע לביתו עם נכרי המיועד לכך

דלהלן מש"כ האגרו"מ לענין עשיית שינויים בשעון שבת, דכל שינוי בזמן ההדלקה או הכיבוי חשיב מעשה מלאכה גמור ולא גרמא. [וע"ע בדבריו לעיל פרק י"ב אות ב' בהערה כמה שביאר גדר מעשה לענין מלאכה].

כלומר גרמא אינה יכולה להיות שיטה ודרך להפעלת מכשירים בשבת, או משום שזה בכלל מלאכת מחשבת, או משום שזה ככלי ביד אומן וחשיב מעשה גמור גם לנזיקין וכנ"ל, ואין נפק"מ היאך היא פעולתו המכנית והחשמלית של המכשיר, ואין בזה שום מיעוט בחילול שבת.

עוד עולה מדברי הגרמ"פ זצ"ל, דלא קיבל דברי השואל שהניח להפעלת המכשיר בדרך זו כיון שיש בה שינוי מהדרך שרגילים בה בימות החול, חשיב כעשית המלאכה בדרך שינוי, וכמש"נ לעיל בדברי האחיעזר.

אוצר החכמה

בדברי הגרש"ז אויערבך זצ"ל בנידון זה

במנחת שלמה ח"א סו"ס ט' כתב וז"ל, מצינו לומר דבכה"ג שדרך המלאכה בכך שרגילין לעשותה על ידי גרמא הרי זה חשיב כמעשה בידים ולא כגרמא, וכמו"ש בב"ק דף ס' ע"א שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, וגם כתבנו במקום אחר שלדעתנו נראה דהאי כללא דגרמא שרי האמור לענין שבת לא שייך לגרמא דרציחה ונזיקין, כי בשבת אזלינן בעיקר בתר מחשבתו ומשום כך סובר הגר"א ז"ל בסי' שי"ד סעיף א' דטעמא דמסיקין בכלים שלמים ולא אסור משום סותר, הוא משום דגרמא מותר, אף דלענין נזיקין ורציחה

מראש, משום דאם לאו הכי נמצאת מכשילו לעתיד לבא. והשיב ע"ז דלרופא אין היתר של סופן משום תחילתן דהלא זוהי מלאכתו ומחוייב מצד פרנסתו לפעול בבית החולים, [ומתמת ביטול עונג שבת לא מתירים שום איסורים, אפי' לא איסור דרבנן וכו']. וכמו"כ שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א.